

Ersättningsformer för konsultuppdrag

För ersättningsformerna vid konsultuppdrag används termer som avviker från vad som är vanligt vid entreprenadupphandling. De olika ersättningsformerna definieras i § 9 i *ABK 96, Allmänna Bestämmelser för Konsultuppdrag inom arkitekt- och ingenjörsvksamhet av år 1996*. Översikten är gjord av advokat Lars-Otto Liman på uppdrag av och i samarbete med Byggandets Kontraktskommitté (BKK).

1 Ersättning

Ersättningen till konsulten består av *arvode* och – om så avtalas i det enskilda fallet – *särskild ersättning*

2 Arvode

Med uttrycket *arvode* brukar man mena den ersättning som konsulten har rätt till för utfört eget arbete. Arvodet kan vara rörligt eller fast.

2.1 Rörligt arvode

Rörligt arvode är den vanligaste formen för ersättning vid konsultuppdrag.

Ett rörligt arvode betalas i allmänhet efter nedlagd tid, vanligen ett belopp per timme (*timarvode*) eller någon enstaka gång ett belopp per dag (*dagarvode*). *Dagarvode* förekommer företrädesvis vid geotekniska undersökningar eller uppdrag på främmande ort.

Ibland uppdelas *timarvodena* på olika kategorier av anställda med olika kvalifikationer.

2.2 Terminologi

Utöver termen *timarvode* förekommer termerna *timersättning* och *timpris*. Om inte kostnaderna för det som i ABK 96 kallas *särskild ersättning* avses ingå, bör dessa termer undvikas och man bör hellre tala om *timarvode*. Likaså bör termen *dagarvode* väljas framför *dagersättning* eller *dagpris*. Likaledes bör termen *kategoritimarvoden* väljas framför *kategoritimpriser* – om inte avsikten är att kostnaden för särskild ersättning skall inrymmas..

2.3 Fast arvode

Ett avtal om *fast arvode* innebär att konsulten får betalt genom en klumpsumma *för eget arbete*. Enligt § 9.3 i ABK 96, skall arvodet jämkas i vissa fall, t.ex. då oförutsett arbete blir nödvändigt på grund av vissa myndighetsbeslut

2.4 Indexreglering

Det finns ett indexsystem utarbetat för användning vid konsultuppdrag. Det heter *Faktorprisindex för konsulttjänster – K84* och skapades år 1984 av dåvarande Svenska Konsultföreningen SKIF och dåvarande Föreningen Sveriges Praktiserande Arkitekter,

SPA. Indextalen räknas numera fram hos *STD Svensk Teknik och Design*, där många konsultföretag är medlemmar. Index K84 kan användas för reglering av fast arvode samt av timarvode och dagarvode.

Index K84 har ersatt ett tidigare indexsystem med namnet K74.

3 Fast ersättning

Ett avtal om *fast ersättning* innebär att konsulten får betalt genom en klumpsumma, som innefattar ersättning *både* för konsultens eget arbete *och* för alla slag av kostnader som konsulten har för att fullgöra uppdraget. Liksom vid entreprenader har konsulten dock enligt branschens allmänna bestämmelser rätt till tilläggsersättning i vissa fall.

4 Särskild ersättning

Enligt § 9.4 i ABK 96 kan parterna träffa avtal om att *särskild ersättning* skall betalas för följande slag av utlägg och övriga kostnader:

- a. instrument, fältutrustning eller laboratorieundersökning
- b. dator och/eller datorprogram för beräkningar, ritningsarbete eller dylikt
- c. kopiering
- d. modelltillverkning
- e. rese- och traktamentskostnader
- f. underkonsult
- g. övriga i avtalet specificerade kostnader

Särskild ersättning bör avtalas i de fall då det är svårt för konsulten att på förhand beräkna den aktuella kostnaden.

4.1 Procentuellt pålägg på särskild ersättning

Enligt § 9.4 i ABK 96 kan parterna också träffa avtal om att konsulten har rätt att göra ett procentuellt pålägg på konsultens verifierade självkostnad för särskild ersättning. Detta är lämpligt då konsultens kostnad eller ansvar varierar med den särskilda kostnadens storlek. Särskilt när det gäller kostnaden för underkonsulter är ett procentuellt pålägg motiverat.

5 Förutsättningar för fast arvode/fast ersättning

Det finns ett samband mellan beställarens förmåga att precisera sina önskemål och anbudsgivarnas möjlighet att erbjuda fast arvode eller fast ersättning: ju sämre information från beställaren, desto svårare blir det för konsulten att erbjuda fast arvode eller fast ersättning.

Om inte beställaren vet vad han vill ha, kan han inte rimligen begära ett fast arvode (eller fast ersättning) och då måste han söka andra ersättningsformer.

Det är beställaren som har initiativet och väljer ersättningsform. När han gör det, måste han ta hänsyn till förutsättningarna och föreskriva en ersättningsform som är anpassad till förutsättningarna och som konsulterna kan acceptera.

Fast arvode/fast ersättning är en lämplig ersättningsform för ett projekteringsuppdrag som avser känd teknik och där beställaren kan precisera hur han vill att uppdraget skall redovisas (typ och skala för olika ritningar samt omfattning av eventuella beskrivningar).

6 Budget och ”budgetpris”

En budget för ett byggnadsprojekt är en plan för framtiden, en fördelning av framtida kostnader på olika delar av projektet. När man skall upprätta en budget, behöver man göra sig en föreställning om kostnadernas storlek och fördelning. Ju längre man hunnit i sin planering, desto säkrare kan budgeten bli. Liksom alla förutsägelser om framtiden kommer dock en budget alltid att innehålla osäkra bedömningar. Beställare som skall upprätta en budget ber ofta konsulter och byggföretag om hjälp vid upprättande av budgetar; man ber att få s.k. ”budgetpris”.

Enstaka beställare har – felaktigt – fått för sig att ett budgetpris skulle vara något slags fast arvode eller fast ersättning. Det finns inget stöd för en sådan uppfattning, varken i branschpraxis eller i rättspraxis. Uttrycket är missvisande och bör undvikas, eftersom ordet ”pris” leder tanken fel – som om det skulle vara fråga om en överenskommen fast ersättning. När uttrycket *budgetpris* används betyder det ungefär ”kostnadsuppskattning”.

7 Löpande räkning, grundad på självkostnad – föråldrat

Enligt tidigare upplagor av branschens allmänna bestämmelser för konsultuppdrag förekom en ersättningsform som innebar löpande räkning, grundad på självkostnad. Den ersättningsformen förekommer inte längre.